

УДК: 330.3

JEL: E 220;440; F 210; O 100; H 560

DOI: 10.31471/2409-0948-2022-2(26)-53-64

Диха Марія Василівна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, аналітики,
моделювання та інформаційних технологій в бізнесі
Хмельницький національний університет, Україна
e-mail: dyha-mv@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

Диха Валерій Валерійович
аспірант,
здобувач PhD за спеціальністю 051 «Економіка»,
Хмельницький національний університет, Україна

Зима Віталій Миколайович
здобувач вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка»,
Хмельницький національний університет, Україна

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ

Анотація. У статті проаналізовано обсяги надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України. Зазначено, що попри наявний потенціал України, обсяги залучених прямих іноземних інвестицій у національну економіку впродовж років незалежності були низькими. Такі обсяги обумовлювалися несприятливим інвестиційно-підприємницьким кліматом, який характеризувався макроекономічною та політико-правовою нестабільністю, ризиками, характеристиками середовища ведення бізнесу в Україні тощо. У важких умовах агресії росії, військових дій на Донбасі з 2014 р. Україна на відносно стабільному рівні утримувала економічну ситуацію; впродовж 2015-2019 рр. обсяги залучених прямих інвестицій в Україну зросли, проте не досягли рівня вкладених інвестицій 2013 року. Наслідки поширення COVID-19 обумовили зниження обсягів залучених інвестицій в Україну у 2020 р., проте у 2021 р. поновилася позитивна динаміка залучення інвестицій в Україну. Проаналізовано обсяги надходження прямих іноземних інвестицій в Україну у розрізі галузей та країн-інвесторів; відзначено практику оптимізації податків, адже найбільша частка прямих іноземних інвестицій надходила з Кіпру та інших офшорів, які у значній мірі є фінансами українського «походження»; інвестиції не обумовлюють інноваційний характер розвитку галузей. Відзначено, що в окремих галузях національної економіки був високий рівень присутності російського капіталу, що обумовлювало по-суті тотальний контроль розвитку цих галузей в Україні; на кінець 2021 р. присутність російського капіталу в економіці України скоротилася до 1,81% у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій. Обґрунтовано важливість диверсифікації джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну, а також важливість залучення інвестицій у вигляді новітніх технологій, екологічно безпечних виробництв. Окреслено перспективи масштабних інвестицій в економіку повоєнної України. Обґрунтовано необхідність вирішення проблем (подолати корупцію, забезпечити рівні та прозорі умови ведення бізнесу, забезпечити довіру до органів державної влади та судової системи тощо), які перешкоджають залученню інвестицій.

Ключові слова: іноземні інвестиції, розвиток, галузі економіки, інвестиційно-підприємницький клімат, перспективи, Україна.

Dykha Mariia V.

Doctor of Economics Sciences, Professor,

Professor of the Department of Economics, Analytics, Modeling and Information Technologies in Business

Khmelnyskyi National University, Ukraine,

e-mail: dyha-mv@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

Dykha Valerii

Student PhD, specialty 051 "Economics",

Khmelnyskyi National University, Ukraine

Zyma Vitalii

Student of higher education, specialty 051 "Economics",

Khmelnyskyi National University, Ukraine

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN THE ECONOMY OF UKRAINE: STATUS, TRENDS AND PROSPECTS ATTRACTION

Abstract. The article analyzes the volume of inflows of foreign direct investment into the economy of Ukraine. It is noted that despite Ukraine's existing potential, the volume of attracted foreign direct investment in the national economy during the years of independence was low. Such volumes were determined by the unfavorable investment and business climate, which was characterized by macroeconomic and political and legal instability, risks, characteristics of the business environment in Ukraine, etc. In the difficult conditions of Russian aggression and military operations in Donbas since 2014, Ukraine has maintained its economic situation at a relatively stable level; during 2015-2019, the volume of attracted direct investments in Ukraine increased, but did not reach the level of investments made in 2013. The consequences of the spread of COVID-19 led to a decrease in the volume of investments attracted to Ukraine in 2020, but in 2021, the positive dynamics of attracting investments to Ukraine resumed. The volume of inflows of foreign direct investment into Ukraine was analyzed by industry and investor countries; the practice of tax optimization was noted, because the largest share of direct foreign investments came from Cyprus and other offshores, which to a large extent are finances of Ukrainian "origin"; investments do not determine the innovative nature of the development of industries. It was noted that there was a high level of presence of Russian capital in certain branches of the national economy, which caused the total control of the development of these branches in Ukraine; by the end of 2021, the presence of Russian capital in the economy of Ukraine decreased to 1.81% of the total volume of foreign direct investments. The importance of diversifying the sources of attracting direct foreign investment to Ukraine, as well as the importance of attracting investments in the form of the latest technologies, environmentally safe productions, is substantiated. The prospects of large-scale investments in the economy of post-war Ukraine are outlined. The need to solve problems (to overcome corruption, to ensure equal and transparent conditions for doing business, to ensure trust in state authorities and the judicial system, etc.) that hinder the attraction of investments is substantiated.

Key words: foreign investments, development, economic sectors, investment and business climate, prospects, Ukraine.

Постановка проблеми. Економічний розвиток будь-якої країни, вирішення численних завдань та заходів соціально-культурної системи, модернізації інфраструктури

тощо неможливе без інвестицій. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) дозволяють певною мірою компенсувати дефіцит внутрішніх інвестиційних ресурсів для фінансування національної економіки, відкривають шлях на світові ринки товарів, капіталів та технологій. Крім того, надходження ПІІ є важливим індикатором міжнародної привабливості країни-реципієнта, ознакою якості інвестиційного клімату та ключовим показником конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку капіталу. Глобальні процеси руху капіталів забезпечують не лише створення нового бізнесу та нових робочих місць у країнах залучення іноземних інвестицій, але й обумовлюють трансфер технологій, обмін управлінським досвідом, поглиблення інтернаціоналізації виробничих процесів та активізації торговельної співпраці країн у світі.

В умовах сповільнення економічного розвитку, утруднення або й «паралізації» діяльності окремих секторів економік, погіршення макроекономічних показників у країнах через поширення COVID-19 на різних континентах зросла потреба, а відтак і загострилася конкуренція на світовому ринку капіталу. Не оговтавшись від наслідків поширення глобальної пандемії (до того ж, поширюються нові штами вірусу), з початком повномасштабного вторгнення росії на територію України у 2022 р. можемо констатувати, що наслідки війни уже мають глобальний характер. Їх масштаби будуть залежати від термінів закінчення війни. Уже зараз змінюється конфігурація міжнародної співпраці, у т. ч. щодо інвестиційного співробітництва та міжнародного руху капіталів. Поставлені Україною завдання щодо трансформаційних перетворень, модернізації економіки обумовлювали потребу в значних обсягах інвестицій, а відновлення України внаслідок спричинених російським бомбардуванням атак потребуватиме масштабних фінансових ресурсів. Тому тема залучення іноземних інвестицій є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання залучення іноземних інвестицій в економіку України, стан та проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату висвітлювали у своїх працях чимало українських дослідників. Зокрема, у публікації [1] зазначено, що найбільш розповсюдженою формою залучення прямих інвестицій в Україну є створення спільних підприємств, у діяльності яких проявляються процеси кооперації, об'єднання знань, зусиль, засобів та набутого досвіду; також автором окреслено чинники, які позитивно або негативно впливають на залучення іноземних інвестицій в економіку країни; визначено основні заходи, які необхідно реалізувати для залучення іноземних інвестицій. У публікації [2] виокремлено основні причини низької активності іноземних інвесторів в Україні, виявлено високий рівень залежності національної економіки від обмеженого кола іноземних інвесторів; встановлено, що сучасна галузева структура прямого іноземного інвестування в економіку України суперечить пріоритетам розвитку держави та не здійснює ефективного впливу на економічне зростання і формування інноваційної моделі розвитку українських підприємств в умовах економічної нестабільності. Також дослідження стану та тенденцій залучення прямих іноземних інвестицій, впливу іноземних інвестицій на розвиток економіки України, висвітлення окремих аспектів щодо інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату в Україні відображено у публікаціях [3; 4; 5]. Проте, динамічні та мінливі процеси у масштабах окремих країн та у глобальному середовищі в цілому впливають на світовий ринок капіталів, що обумовлює дослідження стану та тенденцій залучення іноземних інвестицій у контексті сучасних реалій.

Мета статті. Проаналізувати стан, тенденції та перспективи надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Виклад основного матеріалу. За недостатності внутрішніх джерел фінансування розвитку різних галузей економіки, окремих проєктів пріоритетним джерелом їх фінансування є залучення прямих іноземних інвестицій. Усі країни світу мають потребу у фінансових ресурсах. У той же час, попри різні складнощі, виклики та ризики у глобальному на локальних контекстах, були і будуть вільні інвестиційні ресурси, які будуть спрямовуватися у країни/галузі/проєкти, які інвестори оберуть, зважаючи на

систему чинників, їх вплив на очікувані результати. Також варто зазначити, що попри вагомість економічного зиску, рішення інвесторів про вливання/спрямування інвестицій не обов'язково і не завжди спирається саме на отримання максимального економічного ефекту від інвестиційних вкладень.

В Україні є високий рівень потреби в інвестиціях. У публікаціях [6; 7; 8; 9] відзначено та аргументовано в ретроспективі, що рівень забезпечення національної економіки інвестиціями є недостатнім; акцентовано увагу на необхідності активізації інвестиційної діяльності (у т. ч. нарощення обсягів залучення іноземних інвестицій) для вирішення численних завдань розвитку соціально-економічної системи, для успішного проведення соціально-економічних перетворень в Україні, техніко-технологічної модернізації.

Динаміку обсягів залучених прямих іноземних інвестицій в Україну впродовж останніх років відобразимо на рисунку 1.

Рис. 1. Динаміка обсягів залучених прямих іноземних інвестицій в Україну у 2015-2022 рр. (млн. дол. США), складено за даними [10].

¹Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Аналізуючи дані рисунка 1 варто насамперед зазначити недостатні (низькі) у цілому обсяги залучених прямих іноземних інвестицій в Україну, зважаючи на реальні потреби національної економіки в інвестиційних ресурсах. Такі обсяги аргументовані сформованим інвестиційно-підприємницьким кліматом, рівнем інвестиційної привабливості, ризиками, ступенем прозорості середовища ведення бізнесу в Україні тощо.

Політична та економічна нестабільність в Україні, військові дії на сході України та тимчасова окупація частини територій України з 2014 р. спричинили зростання ризиків для інвестування, обумовили погіршення і до того «хиткої» інвестиційної привабливості України попри наявний потенціал України. Тому динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в Україну уповільнилася. Проте, попри агресію росії, військові дії на Донбасі з 2014 р., вдалося тримати в Україні на відносно стабільному рівні економічну ситуацію та навіть реалізовувати важливі проекти та реформи.

У контексті максимально залучених обсягів інвестицій впродовж року в ретроспективі доречно згадати яскравий факт: повторний продаж металургійного комбінату «Криворіжсталь» компанії Mittal Steel у 2005 р., який обумовив відносно накопичених раніше рекордне залучення прямих іноземних інвестицій у розмірі 24,2 млрд. грн. (4,79 млрд. дол. у 2005 р.), що фактично склало 65,4% усіх прямих іноземних інвестицій в Україну у той час. Також у 2007 р. було залучено 7,935 млрд. дол. відносно

залучених 4,717 млрд. дол. у 2006 р., проте у наступні роки обсяги залучених прямих інвестицій були нижчими (див. детальніше [6]).

Починаючи з 2015 р. до 2019 р. обсяги залучення прямих інвестицій в Україну зросли (з 35562,0 млн. дол. США у 2015 р. до 41662,5 млн. дол. США у 2019 р.), хоча й поки не досягли рівня обсягів прямих інвестицій у 2013 р., які становили 58156,9 млн. дол. США. Поширення COVID-19 стало основною причиною зменшення обсягів залучених інвестицій в Україну у 2020 р., сповільнення економічної динаміки в Україні та в усьому світі. Проте, уже у 2021 р. відновилася позитивна динаміка щодо надходження прямих інвестицій в Україну (обсяги зросли до 46212,8 млрд. дол. США у 2021 р. відносно їх рівня 37600,4 млрд. дол. США у 2020 р. (приріст склав 22,9 %) [10]. Причиною такого зростання стало значне зменшення розповсюдження вірусу, більш-менш стабільна ситуація та поживлення економічних процесів в Україні.

Дані рисунку 2 ілюструють якраз суттєве зниження обсягів інвестування у 2020 р. у глобальному контексті.

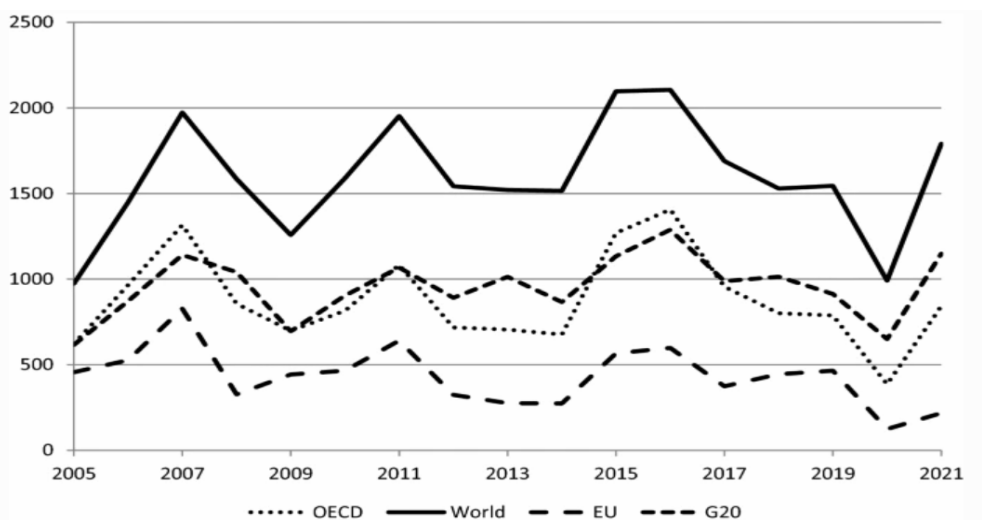

Рис. 2. Приплив прямих іноземних інвестицій (млрд. дол. США), за даними [11].

У 2020 р. рух прямих іноземних інвестицій у світовому масштабі скоротився на 36%; у рамках країн ОЕСР відзначено падіння обсягів припливу прямих іноземних інвестицій на 51%; але ще суттєвішим було падіння / зменшення прямих іноземних інвестицій у Європейському Союзі (обсяги надходження скоротилися на 73%). У 2021 р. почалася тенденція відновлення, налагодження співпраці, знаходження механізмів роботи в умовах викликів та загроз, спричинених глобальною пандемією. Якщо констатувати потенційно можливі позитивні тренди, то світові обсяги прямих іноземних інвестицій мали б тенденцію до зростання за конфігурації впливу чинників станом на 2021 р. Проте, надалі рух прямих іноземних інвестицій необхідно буде аналізувати у системі причинно-наслідкових зв'язків війни росії проти України.

Важливим є аналіз надходження прямих іноземних інвестицій у розрізі країн-донорів (таблиця 1).

Основними країнами – інвесторами України, на яких у 2021 р. припадає найбільший відсоток прямих іноземних інвестицій, є: Кіпр – 12300,5 млрд. дол. США (26,62%), Нідерланди – 10640,5 млрд. дол. США (23,02%), Швейцарія – 4003,3 млрд. дол. США (8,66%), Німеччина – 2101 млрд. дол. США (4,55%), Великобританія – 1885,1 млрд. дол. США (4,08%). Інвестори з Кіпру (із відносно стабільною часткою у загальному обсязі ПІІ: 27,01% – частка у 2015 р.; 26,62% – у 2021 р.), Британських Віргінських островів (частка залучених інвестицій скоротилася з 4,1% – у 2015 р. до 0,95% – у 2021 р.) – традиційні та активні офшорні інвестори України; кошти з цих юрисдикцій є вкладеннями українських підприємств, які раніше були вивезені з України.

Прямі іноземні інвестиції (інструменти участі в капіталі) із країн світу в економіці України¹

Країна-інвестор	Обсяги прямих інвестицій станом на 31.12. 2021 р. (млн. дол. США)	Питома вага, %
Кіпр	12300,5	26,62
Нідерланди	10640,5	23,02
Швейцарія	4003,3	8,66
Німеччина	2101,0	4,55
Великобританія	1885,1	4,08
Австрія	1335,6	2,89
Люксембург	1233,5	2,67
США	1175,7	2,54
Франція	1019,6	2,21
Російська Федерація	834,5	1,81
Польща	817,9	1,77
Угорщина	459,0	0,99
Британські Віргінські Острови	438,6	0,95
Швеція	409,2	0,89
Італія	302,7	0,65
Туреччина	295,2	0,64
Данія	267,7	0,58
Сінгапур	251,5	0,54
Словаччина	249,5	0,54
Беліз	230,1	0,50
Японія	223,6	0,48
Чехія	219,0	0,47
Азербайджан	182,8	0,40
Литва	173,6	0,38
Інші	5163,2	11,17
Разом	46212,8	100,00

¹Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях [10].

Станом на 31.12. 2015 р., попри суттєве погіршення співпраці, уже анексовані росією частини територій України, перша ще мала присутність в Україні у вигляді прямих інвестицій обсягом майже 8% від усього обсягу вкладених прямих іноземних інвестицій у галузі економіки країни. Станом на 31.12. 2021 р. присутність росії як інвестора в Україні суттєво скоротилася (до 1,81%). Зауважимо, що на початку 2000-х років присутність російського капіталу у структурі капіталу окремих галузей була превалюючою. Якщо західні інвестори займали очікувальну позицію через політико-правову, макроекономічну нестабільність в Україні, то російський капітал (для якого ринок України та робота на ньому були зручними) отримував у власність або контроль привабливі українські підприємства, маючи в Україні на той час потужне лобіювання своїх інтересів. Зокрема, російські компанії контролювали практично всю кольорову металургію України (близько 90%), більше 80% нафтопереробки й роздрібного продажу нафти, сектор хімії і нафтохімії; істотну частину ринку мобільного зв'язку (70%), також суттєвою була присутність російського бізнесу в енергетиці (40%), машинобудуванні (30%), харчовій промисловості (30%). [6] Зазначимо, що російські інвестиції надходили в Україну також із юрисдикції кіпрських або віргінських островів, як і українські, практикуючи оптимізацію податків за допомогою офшорів.

Важливо зазначити, що незадовільна диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки країни від політики кількох країн – основних інвесторів. Через вливання

інвестицій можуть реалізовуватися «не дружні» до країни-реципієнта дії, спрямовані на послаблення вітчизняних суб'єктів господарювання у певній галузі як на внутрішньому ринку, так і їх потенційної конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Також у світовому масштабі є приклади залучення прямих іноземних інвестицій країною-реципієнтом у вигляді виробництв та технологій уже застарілих та заборонених у країнах-донорах, які наносили шкоду довкіллю; виробництв, які поглинали або з точки зору конкуренції перешкоджали/блокували розвиток національних галузей (див. детальніше у монографії [6]).

Спрямування іноземних інвестицій у розрізі секторів економічної діяльності у 2020-2021 рр. представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Прямі інвестиції в Україну (інструменти участі в капіталі)¹

Види економічної діяльності	Залишки за групами видів економічної діяльності, млн. дол. США		Абсолютне відхилення, млн. дол. США	Відносне відхилення, %
	31.12.2020 р.	31.12.2021 р.		
Сільське, лісове та рибне господарство	484,6	1 806,3	1321,71	272,74
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4 411,6	6 822,7	2411,05	54,65
Переробна промисловість	8 675,3	10 674,0	1998,70	23,04
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1 825,8	2 342,5	516,66	28,30
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	33,1	51,2	18,15	54,88
Будівництво	507,9	566,6	58,75	11,57
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5 317,1	6 310,2	993,14	18,68
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1 453,5	1 504,8	51,36	3,53
Тимчасове розміщування й організація харчування	205,7	153,9	-51,80	-25,18
Інформація та телекомунікації	2 400,2	2 660,6	260,38	10,85
Фінансова та страхова діяльність	3 992,3	4 951,0	958,72	24,01
Операції з нерухомим майном	3 109,7	3 057,3	-52,44	-1,69
Професійна, наукова та технічна діяльність	1 350,2	1 332,9	-17,32	-1,28
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	725,7	731,9	6,20	0,85
Освіта	17,4	20,5	3,13	18,05
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,0	0,1	0,13	1138,97
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	71,8	87,4	15,61	21,73
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	122,4	138,1	15,77	12,89
Надання інших видів послуг	18,7	11,1	-7,60	-40,71
Інші	2 877,4	2 989,5	112,10	3,90
Разом	37 600,4	46 212,8	8612,4	22,91

¹Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: складено за даними [10].

Традиційно у середньому третина іноземних інвестицій вкладена у промисловість, однак в основному фінансувалися низькотехнологічні галузі та виробництва в Україні (металургія, загальна хімія, харчова промисловість). Станом на 31.12. 2021 р. найбільше іноземних інвестицій спрямовано у переробну промисловість, обсяги яких у даному

сегменті відносно рівня попереднього року зросли на 1998,70 млн. дол. США (23,04%); частка іноземних інвестицій спрямована у переробну промисловість склала 23,10%. Значним був приріст обсягів залучених інвестицій у добувну промисловість і розроблення кар'єрів (2411,05 млн. дол. США; 54,65%) у 2021 р. відносно обсягів 2020 р.; вкладення інвесторів у добувну промисловість і розроблення кар'єрів у загальній структурі залучених інвестицій склала на кінець 2021 р. 14,76%. Збільшенню обсягів залучених прямих іноземних інвестицій у добувну промисловість і розроблення кар'єрів у 2020-2021 рр. сприяв прийнятий у 2019 р. «Інвестиційний атлас надрокористувача» (Open Door Policy) [12], у якому системно описано ресурсний потенціал надр/ділянок; профайли об'єктів містять їх загальні описи, координати, оціночні ресурси, попередню вартість, мінімальні вимоги до програми робіт, звіти про ділянки. Потенційні інвестори можуть ініціювати/пропонувати виставлення ділянок/об'єктів на аукціон.

Також високу частку інвестицій із загальних обсягів залучених іноземних інвестицій в економіку України, спрямовано в оптову та роздрібну торгівлю, фінансову та страхову діяльність, операції з нерухомим майном. Варто відзначити суттєвий приріст залучених іноземних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство (на 1321,71 млн. дол. США; 272,74%). Найвищий приріст іноземних інвестицій відзначаємо у секторі «державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування» (1138,97%; в абсолютному еквіваленті 0,13 млн. дол. США), але на фоні мізерних обсягів вливань у 2020 р.

Загалом, сумарний приріст прямих іноземних інвестицій в Україну на кінець 2021 р. склав 8612,4 млн. дол. США відносно обсягів інвестицій кінця 2020 р.

Розглядаючи проблеми залучення іноземних інвестицій слід відмітити, що впродовж усіх років незалежності поставало питання недостатньої макроекономічної та політико-правової стабільності, високих ризиків, недостатньо сприятливих умов ведення бізнесу для інвесторів в Україні.

У контексті покращення інвестиційно-підприємницького клімату в Україні відбулися позитивні зміни у дерегуляції. Також Верховна Рада України вдосконалювала нормативно-правову базу, зокрема, прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій», яким урегульовано базові аспекти оформлення дозволу на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання [13].

Важливим є питання страхування інвестицій. Міністерство економіки України узгодило з MIGA (Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій) запуск механізму страхування інвестицій під час бойових дій. MIGA, що належить до групи Світового банку, запропонувало для України пілотний проєкт на суму 30 млн. дол., у рамках якого мають бути відпрацьовані усі нюанси по наданню гарантій для іноземних інвесторів. Інструментом реалізації пілотного проєкту обрано діючий у MIGA інструмент – Political Risk Insurance із розробленим страховим продуктом War Risk Insurance [14].

Щодо перспектив залучення прямих іноземних інвестицій зазначимо, що повномасштабне вторгнення росії в Україну уже зумовило значні негативні наслідки для світової економіки, що накладаються на наслідки пандемії COVID-19. Усі показники макроекономічної діяльності, а також залучення інвестицій в національну економіку будуть розглядатися через призму війни. В Україні є значні руйнування промислової та цивільної інфраструктури, завдано надвеликої шкоди довкіллю та екології; зруйновані чи пошкоджені сотні мостів, тисячі кілометрів доріг, лікарні та освітні заклади, у багатьох регіонах пошкоджено об'єкти енергетики, водо-, тепло- та газопостачання. Непоправними втратами є загибель людей (у т. ч. на сьогодні внаслідок збройної агресії росії постраждало уже понад 1330 дітей, більше 450 дітей загинуло; без повного врахування з місць активних військових дій) [15].

Україна (у т. ч. завдяки допомозі дружніх держав) відважно протистоїть терористичним атакам росії. Відбулася уже серія дипломатичних зустрічей міністрів оборони кількох десятків країн світу з метою надання військової зброї Україні для

протистояння російському повномасштабному вторгненню. Окрім Консультативної групи з питань оборони України (Рамштайн з обговорення військової підтримки України) уже започатковано формати засідань енергетичного та фінансового Рамштайнів. Саме конфісковані російські активи мають стати основним джерелом відновлення [16].

У контексті інтеграції України до ЄС та НАТО зазначимо про перспективи збільшення обсягів надходження інвестицій та забезпечення інвестування високотехнологічних виробництв у рамках співпраці. Зокрема, у Словенії впродовж року після вступу до НАТО обсяг ПІІ збільшився на 1,5 млрд. євро; у Румунії впродовж року до вступу в НАТО (2004 р.) надходження ПІІ у країну зросло з 2,2 млрд. дол. до 6,5 млрд. дол.; у Чехії залучення ПІІ зросло з 4 млрд. дол. до 12,8 млрд. дол. (1997-1999 рр.), а вступ Угорщини до НАТО обумовив для неї ще суттєвіший приріст ПІІ – з 6,2 млрд. дол. до 14,5 млрд. дол. (1997-1999 рр.) [6].

Потенційний вступ України до ЄС та НАТО донедавна був малореалістичним у близькій перспективі, а станом на сьогодні по-суті «здобутий кров'ю» українців у боротьбі за свободу та незалежність не лише України, а прав та свобод людей усього цивілізованого світу. Подання заявки Україною на членство в ЄС стало можливим, нажаль, не завдяки результатам усіх необхідних реформ та впроваджених інновацій, досягнутих стандартів життя (співмірних із стандартами країн ЄС), а з огляду на усвідомлення країнами значущості та сили України у відстоюванні демократичних прав та свобод країн Європи та усього світу. Розуміючи рекомендаційний характер голосування, проте, важливим є те, що Європейський парламент 1 березня 2022 р. переважною більшістю голосів (637 голосами – «за», 13 євродепутатів виступили «проти», 26 – утрималися) затвердив резолюцію, яка рекомендує державам-членам ЄС працювати над наданням Україні статусу кандидата на вступ до ЄС.

Набутий Україною у червні 2022 р. статус кандидата на вступ до ЄС надав Україні низку переваг: доступ до європейських структур, фінансову допомогу та підтримку у вигляді грантів, кредитів. Позитивним є те, що Україна здійснює необхідні кроки, ухвалює законодавство для набуття членства у Євросоюзі.

А 30 вересня 2022 р. у зверненні Президента В. Зеленського йшлося: «Ми робимо свій визначальний крок, підписуючи заявку України на вступ у пришвидшеному порядку до НАТО», адже Україна де-факто уже пройшла свій шлях у НАТО, довівши взаємосумісність зі стандартами Альянсу на полі бою і в усіх аспектах взаємодії [17].

На сьогодні світові лідери, меценати, відомі особистості культури, спорту висловлюють свою підтримку Україні. Висловлені запевнення світовими лідерами дають підстави стверджувати, що Україну буде відбудовано за глобальної участі. Йде обговорення «плану Маршалла для України», що буде предметом окремого дослідження.

Ключовим є якнайшвидша перемога України, відновлення територіальної цілісності та суверенітету України для подальшої реалізації можливостей цивілізованого розвитку, інноваційної модернізації усіх сфер економіки та життєдіяльності.

Проте, важливо також нівелювати/вирішити проблеми, які перешкоджають залученню інвестицій (подолати корупцію, забезпечити рівні та прозорі умови ведення бізнесу тощо), які обумовляють інвестиційну привабливість України. Важливо забезпечити чесну роботу судової системи (в очищенні якої потрібно буде досягти критичної маси); чесну, ефективну та прозору роботу органів державної влади (у розпоряджанні державними видатками не можна буде допустити старих практик та непрозорості; в адмініструванні бізнесу має бути максимальне сприяння, прозорість та рівні умови). Довіра до України обумовить повернення людського капіталу та залучення інвестицій в національну економіку.

Висновки. Проблема недостатності інвестування досить гостро стоїть у багатьох країн світу. Для здійснення техніко-технологічної модернізації галузей економіки України, реалізації численних завдань щодо забезпечення соціально-економічного розвитку необхідні масштабні інвестиції. Попри наявний потенціал України, обсяги

залучених прямих іноземних інвестицій у національну економіку впродовж років незалежності були низькими. Такі обсяги обумовлювалися несприятливим інвестиційно-підприємницьким кліматом, що характеризувався макроекономічною та політико-правовою нестабільністю, умовами ведення бізнесу в Україні тощо. З 2014 р. ризики для інвестування в економіку України зросли. Через військові дії на сході України, тимчасову окупацію частини територій України та наслідки, обумовлені ними, і до того незадовільна динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в Україну уповільнилася. У важких умовах агресії росії, військових дій на Донбасі з 2014 р. Україна на відносно стабільному рівні утримувала економічну ситуацію, реалізовувала важливі проєкти та реформи. З 2015 р. обсяги залучених прямих інвестицій в Україну зросли з 35562,0 млн. дол. США до 41662,5 млн. дол. США у 2019 р. Наслідки поширення COVID-19 не минули й Україну; обсяги залучених інвестицій в Україну у 2020 р. скоротилися до 37600,4 млрд. дол. США. Проте, Україна відносно швидко поновила динаміку економічних процесів; обсяги залучених інвестицій в Україну у 2021 р. зросли до 46212,8 млрд. дол. США.

Не найкращі справи із якістю інвестицій, які надходили в Україну. Практикуючи оптимізацію податків, найбільша частка прямих іноземних інвестицій надходила з Кіпру та інших офшорів, які у значній мірі є фінансами українського «походження». За результатами проведеного аналізу відзначаємо суттєве скорочення, але все ще присутність російського капіталу в Україні з часткою 1,81% у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій станом на кінець 2021 р. У галузевому розрізі також якісного «прориву» не відбулося. У середньому третина іноземних інвестицій надходила у промисловість, однак, в основному фінансувалися низькотехнологічні види діяльності в Україні. Найбільше іноземних інвестицій спрямовано у переробну промисловість. Суттєвим у 2021 р. був приріст обсягів залучених інвестицій у добувну промисловість і розроблення кар'єрів. Також високу частку інвестицій із загальних обсягів залучених іноземних інвестицій в економіку України спрямовано в оптову та роздрібну торгівлю, фінансову та страхову діяльність, операції з нерухомим майном.

Відзначено важливість диверсифікації джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну, а також важливість залучення інвестицій у вигляді новітніх технологій, екологічно безпечних виробництв на противагу відпрацьованим шкідливим виробництвам із економічно розвинених країн до менш розвинених.

Перспективи масштабних інвестицій в Україну уже здобуті «кров'ю» українців. Україна мужньо бореться не лише за свою свободу та незалежність, а й за права та свободу людей усього цивілізованого світу. Ключовим на сьогодні є якнайшвидша перемога України, відновлення територіальної цілісності та суверенітету України. Для забезпечення перспектив залучення прямих іноземних інвестицій також важливо вирішити проблеми, які перешкоджають залученню інвестицій, адже їх прояви будуть мати вкрай різке (агресивне) сприйняття суспільством, яке проходить важкі випробування в умовах війни; важливо забезпечити довіру до органів державної влади та судової системи, що обумовлять інвестиційну привабливість України.

Література

1. Городніченко Ю.В. Шляхи залучення прямих іноземних інвестицій в Україну. Економічний вісник університету. 2021. Вип. 50. С. 168-173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2021_50_21
2. Пурій Г.М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Інфраструктура ринку. 2020. № 44. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf
3. Гук О.В., Мохонько Г.А., Шендерівська Л.П. Тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. № 29. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-35>

4. Михайленко О.Г., Красникова Н.А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. Ефективна економіка. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/56.pdf
5. Ричка М.А., Ільченко А.О. Аналіз іноземного інвестування України в глобалізаційних процесах. Інфраструктура ринку. 2020. № 42. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/10.pdf
6. Диха М.В. Глобальна конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість України: стратегії реалізації: монографія. Хмельницький: Вид-во «Цюпак А. А.», 2011. 207 с.
7. Диха М.В. Інвестиційно-інноваційна стратегія як взаємоузгоджена система розвитку економіки України. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2013. № 1(39). С. 27-32. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2435>
8. Диха М.В., Лабунець В.О., Лабунець О.О. Стан та перспективи залучення іноземних інвестицій в Україну. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 3, Т. 2. С. 309-312. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/5399>
9. Dykha Mariia, Dykha Valerii (2022). Ukraine w systemie przemian cywilizacyjnych świata i innowacyjnego rozwoju. *Prace naukowe. Poland: Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu*. Т. 52 (2). Р. 149-162. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13100>
10. Статистична інформація. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#1>
11. Imad A. Moosa and Ebrahim Merza. (2022) The effect of COVID-19 on foreign direct investment inflows: stylised facts and some explanations. *Future Business Journal* 8. Article number: 20. <https://doi.org/10.1186/s43093-022-00129-5> ; URL: <https://fbj.springeropen.com/articles/10.1186/s43093-022-00129-5>
12. Інвестиційний атлас надрокористувача. URL: <https://www.geo.gov.ua/investytsiynyuu-atlas-nadrokorystuvacha/>
13. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій» № 2058-VIII від 23 травня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-19#Text>
14. Мінекономіки України домовилось з MIGA про запуск механізму страхування інвестицій під час війни. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5990f3c1-873c-4b66-8ca0-b68f7f947f28&title=MinekonomikiUkrainiDomovilosZMigaProZapuskMekhanizmuStrakhuvanniaInvestitsiiPidChasViini>
15. Офіс генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua>
16. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-nazvav-try-holovni-zavdannya-koordinatsiinoi-platfomy-donoriv-dlia-ukrainy>
17. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua>

References

1. Horodnichenko Yu.V. Shliakhy zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii v Ukrainu. *Ekonomichniy visnyk universytetu*. 2021. Vyp. 50. S. 168-173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2021_50_21
2. Purii H.M. Suchasnyi stan ta osnovni tendentsii zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy. *Infrastruktura rynku*. 2020. № 44. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf
3. Huk O.V., Mokhonko H.A., Shenderivska L.P. Tendentsii investuvannia v Ukraini. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. № 29. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-35>

4. Mykhailenko O.H., Krasnykova N.A. Vplyv inozemnykh investytsii na rozvytok ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii. Efektyvna ekonomika. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/56.pdf
5. Rychka M.A., Ilchenko A.O. Analiz inozemnoho investuvannia Ukrainy v hlobalizatsiinykh protsesakh. Infrastruktura rynku. 2020. № 42. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/10.pdf
6. Dykha M.V. Hlobalna konkurentospromozhnist ta investytsiina pryvablyvist Ukrainy: stratehii realizatsii: monohrafiia. Khmelnytskyi: Vyd-vo «Tsiupak A. A.», 2011. 207 s.
7. Dykha M.V. Investytsiino-innovatsiina stratehiia yak vzaiemouzgodzhena systema rozvytku ekonomiky Ukrainy. Vseukrainskyi naukovo-vyrobnychi zhurnal «Innovatsiina ekonomika». 2013. № 1(39). S. 27-32. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2435>
8. Dykha M.V., Labunets V.O., Labunets O.O. Stan ta perspektyvy zaluchennia inozemnykh investytsii v Ukrainu. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. 2016. № 3, T. 2. S. 309-312. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/5399>
9. Dykha Mariia, Dykha Valerii (2022). Ukraina w systemie przemian cywilizacyjnych swiata i innowacyjnego rozwoju. *Prace naukowe. Poland: Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu*. T. 52 (2). P. 149-162. URL: <http://elar.khmn.edu.ua/jspui/handle/123456789/13100>
10. Statystychna informatsiia. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#1>
11. Imad A. Moosa and Ebrahim Merza. (2022) The effect of COVID-19 on foreign direct investment inflows: stylised facts and some explanations. *Future Business Journal* 8. Article number: 20. <https://doi.org/10.1186/s43093-022-00129-5> ; URL: <https://fbj.springeropen.com/articles/10.1186/s43093-022-00129-5>
12. Investytsiinyi atlas nadrokorystuvacha. URL: <https://www.geo.gov.ua/investytsiynyy-atlas-nadrokorystuvacha/>
13. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo usunennia barieriv dlia zaluchennia inozemnykh investytsii» № 2058-VIII vid 23 travnia 2017 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-19#Text>
14. Minekonomiky Ukrainy domovylos z MIGA pro zapusk mekhanizmu strakhuvannia investytsii pid chas viiny. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5990f3c1-873c-4b66-8ca0-b68f7f947f28&title=MinekonomikiUkrainiDomovilosZMigaProZapuskMekhanizmuStrakhuvanniaInvestitsiiPidChasViini>
15. Ofis heneralnoho prokurora Ukrainy. URL: <https://www.gp.gov.ua>
16. Uriadovyi portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-nazvav-tryholovni-zavdannya-koordinatsiinoi-platformy-donoriv-dlia-ukrainy>
17. Prezydent Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo. URL: <https://www.president.gov.ua>